

hogy azokat a mi rettenetes zsúfoltságunkban könnyen sérülés érheti. Ime ez a körülmény is igen komoly figyelmeztetés arra, hogy a Tár helyszüke miatt már csődbe került, mert valóban csőd az, ha a Tár új beszerzéseit azok rongálásának veszedelme nélkül még elraktározásra sem képes befogadni.

Vásárolt a Tár egy hallenyomatot, mely a déda-szeretfalvi vasút-építés alkalmával került elő. Ajándékozóiink sorában a helybeli róm. kat. főgimnázium igazgatóságát és DR. KOVÁCS ISTVÁN tanár urat kell hálával megemlítenünk. Gyarapodott Tárunk anyaga ezeken kívül TÖRÖK ZOLTÁN Dragojásza—Bélbor környéki gyűjtéséből 197 darab és DR. BALOGH ERNŐ gyűjtéséből 92 darab közzel (Toronyága—Radnai havasok, Macskamező vidéke).

Jelentésem szíves tudomásulvételét kérve, maradtam a tekintetes Választmánynak mély tisztelettel

Kolozsvár, 1944. január 10.

DR. BALOGH ERNŐ
egyetemi ny. r. tanár,
igazgató

Jelentés

a Növénytár 1943. évi működéséről

Alulírott mint az Erdélyi Nemzeti Múzeum Növénytárának igazgatója a következőkben vagyok bátor jelentésemet megtenni:

I. A Botanikus Múzeumot az elmúlt évben is a látogatók ezrei keresték fel, vendégkönyvünk lapjai már be is teltek. A Botanikus Kertnek 1943-ban mintegy 85000 látogatója volt, ezek nagyrésze megtekintette a múzeumot is. Tovább folyt a részletes magyarázó feliratok, rajzok, térképek készítése, változatlanul DR. HARGITAI ZOLTÁN tervezésében és KERESZTES KÁLMÁN intézeti rajzoló kivitelezésében; így ezek száma 33-ra emelkedett. A rendszertani részben a még eddig át nem rendezett virágtalan növényeket tartalmazó szekrények anyaga nyert felfrissítést, itt a gombagyűjteményt DR. UBRISZSY GÁBOR, a többit DR. HARGITAI dolgozta át. A kiállított anyag mind nedves, mind száraz praeparatumokkal gyarapodott, főleg az intézet tagjainak gyűjtései révén. Ajándékozóiink sorában Balogh Ernő, Roska Márton professzor és Boros Ádám, Igmándy József tanár urak nevét emeljük ki. Felállítást nyert a botanikatörténeti anyag nagyrésze is (a conservatori szobában és a II. emeleti folyosón), ez arcképekből, kéziratokból, régi, értékes könyvekből, levelekből, rajzokból áll.

Az elmúlt év fontos munkálata volt a kiállított anyag leltározása, amelyet SZABÓ ZOLTÁN, egyetemi gazd. hivatali leltározó végzett, külön díjazásért, hosszú hónapokon át. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy — miután a régi címkéket a román vezetés eltüntette — az egyes kiállított tárgyak tulajdonjogának megállapítása lehetetlenné vált, az egyetem miniszteri biztosával és a múzeumi ügyek miniszteri ügyosztályvezetőjével a helyszínen folytatott megbeszélés alapján az összes kiállított tárgyakat, mint EME tulajdont leltároztattam. Ennek alap-

ján a nagy múzeumi teremben 7055, a tanársegédi szobában 495 (növényöslénytani anyag), a II. emeleti folyosón 1950 (maggyűjtemény) tárgy van kiállítva, — összesen tehát 9500 darab, míg a botanikatörténeti anyag leltározása folyamatban van. A múzeum tehát több, mint tízezer kiállított tárgyával hazánkban mind terjedelmét, mind értékét tekintve, a botanikai gyűjtemények között az első helyen áll.

II. Jelentősen gyarapodott a herbárium is, amely a Magyar Nemzeti Múzeumé után a második az országban. A herbárium leltári állományáról múlt évi jelentésemben számoltam be, azóta felragasztott és leltározott lapokkal a Múzeum gyűjteménye 277070-ra, az egyetemi herbárium 203010-re emelkedett. A Margittai gyűjteményből eddig 4670 lapot dolgoztunk fel.

Amint arról korábbi jelentéseimben is megemlékeztem, saját, mintegy 50000 lapra becsülhető herbáriumomat az Erdélyi Nemzeti Múzeum Növénytárának adományoztam, azzal a feltétellel, hogy az mai alakjában őrzendő meg s további gyűjtéseimmel, azok feldolgozása folyamán, gyarapítandó. Az adományozás hivatalos bejelentése az 1943. november 12-i igazgatóválasztmányi ülésen történt meg (Vö. Keleti Ujság 1943. nov. 18.-i száma). A mintegy 12—15000 aranypengő értékű gyűjtemény leltározását az 1944 év folyamán fogjuk keresztülvinni.

III. A múzeumi anyag, különösen a herbárium, jelentős gyarapodása az intenzív kutatómunka eredménye is; így az elmúlt évben Erdély majdnem egész területén gyűjtöttek vagy végeztek terepmunkát az intézet tagjai, így leginkább Kolozsvár közelebbi és távolabbi környékén, a Mezőségen, a Biharhegységben, a Szamosvidéken, a Radnai havasokban, a Székelyföldön, sőt a Sátorhegységben és a Dunántúlon is. NYÁRÁDY E. GYULA igazgató-őr július-szeptemberben Szovátafürdő környékének részletes növényntani feldolgozását kezdte meg (Összesen 128 kirándulási nap).

IV. A múzeumban dolgoztak hosszabb ideig DR. IGMÁNDY JÓZSEF hajdunánási gimnáziumi tanár, aki a kolozsvári, valamint a régebbi feldolgozatlan mohaanyagot leginkább Péterfi Márton hagyatékát, határozza meg, továbbá DR. UBRIZSY GÁBOR gazdasági iskolai tanár, aki a gombaherbáriumot rendezte és a Péterfi gyűjtötte rozsdagombákat dolgozta fel, valamint DR. BALÁZS FERENC kísérletügyi adjunktus, aki virágos növényekkel foglalkozott. Papp József tanár (Budapest) a Hordeumokat dolgozta fel. Több hazai szakember kereste fel a múzeumot rövidebb időre, így Boros Ádám dr., Greguss Pál dr., Jávorka Sándor dr., Kárpáti Zoltán dr., Lengyel Géza dr., Máthé Imre., Péntes Antal dr., Vajda László, Ujhelyi József dr., Zólyomi Bálint dr. Budapestről, illetőleg Debrecenből és Szegedről. Kiköcsönöztünk az Általános Növényntani Intézetnek (Györfly István prof.) 4 alkalommal mohaanyagot (kül. Molendoa, Splachnum, Aulacomnium genusok), a Magyar Nemzeti Múzeum Növénytárának gombaanyagot (Moesz Gusztáv ny. igazgatónak Ustilaginaceákat, Bohus Gábor dr.-nak Boletus és Gyrophora genusokat), a Budapesti Egyetem Növényrendszerntani Intézetének a Dipsacus és Succisa genusokat, mintegy 250 lapot,

végül Vajda Lászlónak (Budapest) a *Ranunculus carpaticus* anyagot. Az újabb gyűjtésű mohaanyag állandó revideálója BOROS ÁDÁM DR. kísérletügyi igazgató (Budapest) aki székelyföldi és radnai-havasi anyagunkat dolgozta fel. Mi az erdélyi virágos endemizmusok anyagát és a Papavereket kölcsönöztük ki a hazai gyűjteményekből.

V. Személyzeti téren jelentős változás, hogy 1943. december 1-ével NYÁRÁDY E. GYULA — aki az év folyamán befejezte a kolozsvári flóraművet s feldolgozta újabb erdélyi gyűjtéseit — nyugalomba ment. Helyébe DR. HADGITAI ZOLTÁN egyetemi tanársegédet terjesztette fel kinevezésre az EME választmányja múzeumi örnek. Nagyon nélkülözünk egy gyakornoki és egy altiszti állást, hiszen az összes múzeumi teendőket egyetemi alkalmazottak látják el. A kiállított anyag átrendezését Hargitai dr. vezette tovább, a technikai munkát az intézeti altisztek végezték, a herbárium átrendezésén, illetőleg múzeumi és egyetemi tulajdon szétválasztásán egyetemi gyakornokok és hallgatók dolgoznak, egyes gyűjteményrészek átrendezése és feldolgozása meghívott szakemberek munkája volt, mindez természetesen jelentős kiadást okoz, úgyhogy a tár javadalmának tekintélyes része személyi kiadásokra megy el.

VI. Így az 1943. év folyamán kiadásaink jóval felülmulták javadalmunkat s csak a múlt évi pénztári maradványnak, valamint saját külön bevételeinknek köszönhető, hogy az évet hiány nélkül zárhatuk. Viszont még kifizetetlen nagyobb nyomdászamlánk is van, miután a nyomdai árak emelkedése kiadványaink eredeti költségvetését felborította. Az átrendezési munkákra, beleértve a herbárium szétválasztásának és múzeumi anyagok feldolgozásának kiadásait, kiutaltunk 3130 P-t, adminisztrációra 380 P-t, leltározásra 1212 P-t, a kolozsvári flóramű 5—7. füzetének kiadására 2893 P-t, a Scripta Botanica Musei Transsilvanici I. 7—10. és II. 1—10. számainak költségeire 2671 P-t, új kiadványunkra (Fontes Florae 1—2. füzete) 1565 P-t. Megvásároltam a herbáriumrendezéshez nélkülözhetetlen standardművet: az Index Kewensis 5 kötetét 1041 P-ért, gyűjtő kirándulásokra kifizettünk 1287 P-t, kisebb kiadásokra 145 P-t. Összes kiadásunk 14325 P, saját bevételünk kiadványainkból 1450 P.

VII. A Növénytár kiadványai sorában 1943 év folyamán megjelentek: 1. NYÁRÁDY E. GYULA és B. Soó Rezső: K o l o z s v á r é s k ö r n y é k e f l ó r á j a. 5, 6. és 7. füzete 321 —560 l. számos ábrával, az utolsó (8. kettős) füzet 1944. március folyamán jelenik meg, s ezzel a munka lezárul.

2. A Scripta Botanica Musei Transsilvanici II. kötete, 3 füzetben, 10 számban, 172 lapon jelent meg 21 dolgozattal. Munkatársai az igazgató (4), az igazgató-őr (2), az intézet tagjai: Hargitai dr. (2), Ujvárosi Miklós dr. (1), Nyárady Antal dr. (1), külső munkatársai: Balázs Ferenc dr. (1 nagyobb munka), Boros Ádám dr. (3), Igmándy József dr. (2), továbbá Keller Jenő dr. (Budapest) 1, Máthé Imre dr. (Debrecen) 2 és Vajda László (Budapest) 2 dolgozattal. A dolgozatok a virágos és virágtalan növények alaktani, rendszer-

tani, növényföldrajzi (különösen florisztikai) viszonyaira vonatkoznak Erdély és a szomszéd területekről.

3. *Fontes Florae Hungaricae* — A magyar flóra forrásművei című új kiadványunk feladata a magyar növényvilágra vonatkozó irodalom bibliografiáinak összeállítása. Az 1. füzet az 1918—1940 megjelent csehszlovák irodalmat tartalmazza, amely magyarföldi virágos növényekre vonatkozik (Soó: Csehszlovák irodalom 1918—1940) 60 lapon jelent meg s mintegy 650 címet tartalmaz. A 2. füzet sajtó alatt, ez a magyar mohászati irodalom bibliografiája lesz Boros Ádám tollából.

Intézetem kiadásában megjelenő *Acta Geobotanica Hungarica* 1943. évi V. kötete (400 lapon) is több, a Növénytárban készült dolgozatot tartalmaz. Vö. jelentésem függelékét a *Scripta* II, 165—71.

Ugyancsak a Növénytárban készült el a Magyar Flóraművek VI. kötete: Soó: A Székelyföld flórája. Supplementum I. (62 l.) is.

Jelentésemet azzal fejezem be, hogy az Erdélyi Nemzeti Múzeum Növénytára, mind gyűjteményeink nagysága (tízezernél több kiállított tárgy és közel félmillió herbáriumi lap, beleértve az egyetemi gyűjteményt), mind kutató és tudományos munkásságának kiterjedt és eredményes volta révén az Erdélyi Nemzeti Múzeum legnagyobb tárainak egyike, ezzel szemben személyi és anyagi ellátása terén igen kedvezőtlen helyzetben van. Az anyagi ellátás tekintetében sajnálattal nélkülöztem például a Tekintetes Választmány megértését akkor, amikor tavalyi költség-előirányzatomban gyűjtemények vásárlására 5000 pengőt kértem. Ez összeg a Hulják János-féle nagy gyűjtemény megszerzésére szolgált volna. A Választmány a kért összeget azonban nem szavazta meg, s így nehéz szívvel, a szakkörök indokolt rosszallásától kísérvé kellett látnom, hogy az említett gyűjtemény hogyan kerül nagyon alacsony vételár fejében a szegedi egyetemi növénytani intézetének birtokába. Mindez azért van, mert az eddig megállapított évi átalány nem elégséges gyűjtemények vásárlására. Az eddigi nagymérvű gyarapodás annak köszönhető, hogy egyrészt saját herbáriumomat adományoztam a Növénytárnak, másrészt a Margittai-gyűjteményt szereztem meg és nem utolsó sorban annak is, hogy intenzív gyűjtőmunkát folytatunk. Nyilvánvaló azonban, hogy csak ajándékokból és saját gyűjtésekből nem lehet egy múzeumot nagyarányúan és tervszerűen fejleszteni. Ha tehát az anyagi ellátottság terén nem következnek be üdvös változások, akkor sem a Tár igazgatójának áldozatkészsége és sok-sok munkája, sem munkatársainak odaadása nem lesz elég fenntartásához és fejlesztéséhez.

A Tekintetes Választmány előtt kiváló tisztelettel

Kolozsvár, 1944. január 14.

DR. B. SOÓ REZSŐ
egyetemi ny. r. tanár
igazgató